Rustem Müyedin

MUQADDEME

Nasıl bayram olsa olsun, onı degerli qarşılap, şeñ ötkermek adet olğan. Bütün dünya kütken Yılbaş bayramını ise – daa da şeñ keçirmek içün er kes elinden kelgenine köre yaraştırmağa tırışa. İnsanlarda öyle bir eminlik bar ki, yañı yılnı qarşılap alğandaki quvançlı duyğuları, sanki dersiñ, bütün yıl boyu onıñnen yoldaş olıp ketecekler,

Yılbaş gecesini er kes ziyafetnen ötkerip olamağanlarını köz ögüne alıp, aşayıt malları kombinatınıñ medeniyet sarayındaki aveskârlar tögeregine qatnağanlar toplaşıp, otuz bir dekabrde bedava, lâkin davetnameler dağıtıp, kontsert bermege añlaştıq. Evelden programma tizip, repetitsiyağa büyük coşqunlıqnen kiriştik. Kontsertni alıp baruv maña avale etildi.

Vazifemi meraqlı eda etmem içün, icviy-mizahiy malzemeler araştırdım. Merum artistimiz Ablâmit Ümerov kontsertni alıp barğanda, özenbaşlı Amet aqaynıñ qıyafetinen, seyirciler zalınıñ artından, şamata qoparıp sanağa adımlağanşı hatırlap, men de öyle yapmağa qarar berdim. Bu fikirni arqadaşlarım da, bediy yolbaşçımız da begendiler ve afişağa da yazmaqnı lâyıq kördiler.

Niaet, eski yılnıñ soñki kününiñ aqşamı keldi. Kontsertke davet etilgenler, mahsus azırlanğan biletlerini kösterip, medeniet sarayınıñ foyesine kirmege başladılar. Viz - kontsertni alıp barıcılar ise, sana artındaki odalarda kiyimlerimizni deñiştiryüvnen meşğul oldıq.

Seyirciler zalnı toldurğan soñ, çalğıcılar sanağa yerleşip, perde artında yavaştan Spendiarovnıñ “Qırım eskizleri”ni icra etmege başladılar. Men, perdeni açıp-qapatmaq avale olunğan yigitke muracaat etip:

– Men ketem. Perdeni üç daqqadan açsañ, yetip bararım, – dedim de, sananıñ artındaki qapıdan tışarı çıqıp, medeniyet sarayınıñ ög qapısı tarafqa adımladım.

Men binanıñ köşesinden aylanğanımnen, bir qaç keçikken seyirci aşıqıp qapıdan kirgenlerini körip, biraz toqtaldım da, qapı qapalğanınen, kilitlenmezden evel kirmek içün yuvurdım. Qapını tartıp içeri kirecek olsam, esli-başlı kontrolör qadın:

– Grajdanin, biletiñiz barmı? – dep soradı. Men hoş tebessümnen:

– Tanımadıñızmı? Men Özenbaşlı Amet aqay olam, - –dedim üstümdeki kiyimim ve qalpağımı kösterip.

– Amet aqay olasızmı, Memet aqay olasızmı, maña farqı yoq. Biletiñiz olmasa, eviñizge qaytıp raatlana bilesiz. Şimdi meraqlı kontsert olacaq, qapını kilitlep içeri kirecegim. Vaş kütip turmañız, - –dep qartanay qapını tarttı.

– Siz meni añlamadıñız. Men konferansye olam, – dep qapını ayağımnen tuta qoydım.

– Siz uydurğan yalanlar maña keçmez. Bu binada ötkerilgen konferentsiyanıñ bitkenine tamam dört kün oldı. Siz keçiktiñiz, – dep qartanay qapını tartacaq oldı. Bu vaqıtta içeride, seyircilerniñ elçırpmalarından divarlar sarsılmaqta edi. Men çıqışqa keçikkenimi añlap, içeri soqulacaq oldım. Qartanay közlügini mañlayına köterip, betime tikildi de:

– Bu saç-saqalıñıznen yalan uydurıp, kontsertke biletsiz kirmege utanmaysızmı? – dedi.

– Niçün añlamaysız ya? Men artistim. Şimdi içeri kirip, vazifemi icra etecegim. Men sizni aldat...

Qartanay menim sözümi bölip:

– Sizniñ cilveñiz maña keçmez. Men siz kibi artistlerni çoq kördim. Vazifeñizni eviñizde icra etersiz, – dedi.

– Menim, sizge dayr iç bir türlü cilvem yoq. Men sizge oğul ya da torun çağındaki insanım. Qartanay şübeli-şübeli baqtı da:

– Eger aqiqaten biletsiz kirmege aqqıñız olsa, menim kelinimden bir kâğıtçıq ketiriñiz, soñ yiberirim, – dedi.

– Ya keliniñiz qayda?

– Evge ketti. Ümütsizden torunım hastalandı. Men mında kelip kelinime haber ettim de, onıñ yerine özüm qalıp, balasınıñ derdine çare tapmaq içün evge qaytardım. Kontsertke biletsiz kim kirecegini ve kim kirmeycegini o bile.

Bu vaqıt zaldaki gürdeli elçırpmalarğa sızğıruv sesleri de qoşulmağa başladılar. Men eyecanlanıp:

– Keliniñizniñ evi qayda? Onı nasıl tapayım? – dep soradım aşıqçanlıqnen.

– Qızışmañız. Acele işke şeytan qarışır, – dep qartanay, kelininiñ adresini añlatmağa başladı. – Mından soqaqqa çıqıp solğa burulırsıñ da, üç yüz metr qadar ketken soñ, üçünci nomeralı avtobusqa minersiñ. Yedi duraq ketken soñ tüşip, birici avtobusqa minersiñ. Soñunacek ketip tüşersiñ de, yoluñı devam etip, bir kilometr qadar ketersiñ. Dört yol ağzında GAİ yerleşken evçikni körersiñ. O yerde sağğa burulıp eki yüz metr qadar ketseñ, Miçurin soqağını körersiñ. Yedinci nomerada biz yaşaymız. Taparım dep özüñe işanmasañ, o yerlerde kimden sorasañ, kösterir.

– Ya ne dep soraycağım?

– Rametli "mır-mır" Muratnıñ qarısı "zır-zır" Zılha bitay, oğlu "cır-cır" Cafernen qayda yaşaylar dep sorasañ, bizni bilmegen yoq.

– "Zır-zır" siz olsañız kerek. Ya "cır-cır" da evde olmasa, keliniñizni nasıl soraycağım?

– "Fır-fır" Fera, – dedi qartanay, kesen-kes.

Öyle eyecanlandım ki, özüm farqına barmayıp: mır-mır, cır-cır, zır-zır, fır-fır, – dep tekrarladım. Soñ esimi toplap:

– Sizniñ eviñizge barıp kelüvim ne qadar vaqıt ala bilir? – dep soradım "zır-zır"dan.

– Bu yerde baş kütip çoq eglenmeseñ, avtobuslar da muntazam yürseler, üç-dört saatta bu yerge qaytıp kelmege mümkün. Üç-dört saattan soñ bu yerde qalğan adam olurmı? Ketirgen şu kâğıtçığımı kimge berecegim?

– Bu yerde qaravul qart ola, oña berirsiñ.

– Soñ o da qapını açıp, meni, boşap qalğan temaşacılar zalına kirsetir, öylemi?

– Onda anahtar olmay. Qapını açmağa da aqqı yoq. O vaqıttan soñ temaşacılar zalında ne işiñ bar? – dep qartanay közüme tikildi. O, bir şeyler daa ayttı ama, sözleri qulağıma kirmediler. Açuvdan, közlerime qaranlıq çökip-çökip keçti. Seyirciler şamatanı ep arttırmaqtalar. Çalğıcılar "Qırım eskizlerini" endi qaçıncı kere çalalar ama, olarnı diñlegen yoq. Endi ne olsa olsun dep, qartanaynı iteklep, içeri kirmege qarar berdim. Lâkin qartanay eki elinen belime sarılıp: "Yardım etiñiz! Yardım etiñiz!" – dep bağırıqladı.

Eki omuzıma qısqaç kibi yapışqan eki el, meni tışarı tartıp çıqardılar. Baqsam, yeñlerinde qırmızı sarğıları olğan eki yaş tura: – Ya sizler kimler olasız? – dep soradım olardan.

– Men Asanım. Ötmek zavodınıñ işçilerimiz, – dedi biri.

– Men ise, Üseinim. Drujinnikler olamız, – dedi digeri,

– Men de Özenbaşlı Amet aqay olam, yani, konferansye, – dedim hoş tebessümnen, endi aqiqat yerini tapacağına emin olıp. Şu arada, kenarda turğan "Zır-zır" parmağınen şaqağını kösterip, drujinniklerge işmar etmesinmi.

– Pek yahşı, emce. Biznen yürüñiz, – dediler drujinnikler.

– Qayda? Menim vaqtım yoq. Men kontsert alıp baracağım, – dedim eyecanlanıp.

– Yahşı, yahşı, emce. Kontsert endi keteç Alğış seslerini özüñiz de eşitedirsiz ya. Biznen yürüñiz! – dediler olar biraz serteyip ve eki taraftan ellerimi tutıp.

– Özleriñiz yahşı yigitlerge oşaysız. Meni diñle ve vazietimi añlañız, – dep meseleni añlatmağa ıntıldım.

– Bizge aytıp turmasañız da olur. Anda añlatırsız, – dep meni adımlatmağa tırıştılar.

Endi ne yapayım? Aydı, ne olsa, olacaq dep, ellerimi küçnen silktim de, olardan qurtulıp, sanağa kirilgen art qapı tarafqa yuvurmağa başladım. Baqsam, olar da menden qalışmaylar. İçeri kirgenimnen qapını mandallap, drujinniklerni tışta qaldırmağa niayetleidim ama, qapını tartqanımnen, onı menden evel mandallağanlarını añladım. Men qapığa bir qaç yumurıq tüşürip, medeniyet sarayınıñ etrafında, tereklerniñ arasında bayağı çapqalap, drujinniklerni keride qaldırğan soñ, şu qapığa tekrar urundım. Qapınıñ mandalını açqanlar ama, men içeri kirgenimnen, artımdan drujinnikler de kelip soquldılar.

Sanadaki çalğıcılar ne yapacaqlarını bilmeyip, zaldaki şamatağa acizliknen baqıp otura ediler. Men, artımdan quvalağanlardan qaçıp, doğru sanağa çıqtım. Baqsam, Asannen Üsein eki

tarafımda bulundılar. Zaldaki şamata birden toqtadı. Daa qayda qaçayım? Şu arada aqılıma acayip bir fikir keldi.

– Aqşam şerifiñiz hayır olsun! – dep muracaat ettim temaşacılarğa. – Kontsertimizni açmaq içün, ötmek zavodınıñ işçileri Asannen Üsein, ağır ava ve qaytarma oyununı icra etecekler, – dedim.

Elçırpmalar gürlep kettiler. Drujinnikler: “Siz ne yapasız şu?” – dep nege oğrağanlarını bilmeyip, şaşıp qaldılar. “Yahşı yigitlerge oşaysız. Oynay beriñiz. Aks taqdirde, mashara olursız, – dep çalğıcılarğa işmar ettim. Olar çalmağa başladılar. Asannen Üsein ise, istemey-istemey başlasalar da, öyle oyun töşediler ki, mahsus azırlanğan oyuncılarımızdan qalışmadılar. Oyunları bitkeninen olar sana artınamaña doğru adımladılar. Men de, arqadaşlarım meni olarğa bermeyceklerine emin olıp turdım. Drujinnikler yanıma kelip, elimi tuttılar da: “Biz şübelengen edik ama, siz aqiqaten Özenbaşlı Amet aqay ekensiz. Sağ oluñız ve bizni afu etiñiz”, – dep sağlıqlaşıp kettiler. Biz ise, kontsertimizni devam etip, seyircilerniñ ruhlarını kötermege tırıştıq. Kontsertimizge muqaddeme işte bundan ibaret oldı.

1993 s.